

О. Д. Вовчак,

д.е.н., професор, завідувач кафедри
банківської справи,
Університет банківської справи
Національного банку України (м. Київ)

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВ ВІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На сучасному етапі важливу роль в економічних перетвореннях України відіграють банки, які володіють дієвими важелями впливу на інвестиційно-інноваційний розвиток економіки в країні завдяки їх ролі як фінансових посередників в акумуляції і перерозподілі грошових ресурсів. Мобілізація банками заощаджень суб'єктів господарювання та спрямування їх у реальний сектор економіки сприяє збільшенню загальної маси інвестицій і розширенню можливостей економічного зростання. У свою чергу, вигідне розміщення власних та акумульованих ресурсів сприяє підвищенню дохідності та ліквідності самих банків, забезпечує їх фінансову стійкість.

Водночас обов'язковою передумовою здійснення банками кредитних та інвестиційних операцій є наявність ресурсів, адже, як стверджують науковці та банківські практики, поряд з негативними чинниками кредитної діяльності банків, значну роль у виникненні банківської кризи 2008—2009 рр. мали саме чинники, пов'язані з їх ресурсним забезпеченням.

За таких умов першочерговим постає питання як формування, так і ефективного використання ресурсів банків. Вивченню теоретичних і практичних аспектів формування банківських, у тому числі і інвестиційних ресурсів, багато уваги приділено у працях А. П. Вожжова, А. С. Гальчинського, О. Д. Заруби, Т. В. Майорової, В. І. Міщенко, А. М. Мороза, А. А. Пересади, С. К. Реверчука, Л. О. Примостки та інших.

Банківські ресурси у Банківській енциклопедії [1] визначають як сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій. Вони складаються з власних, залучених і запозичених коштів.

Проведений аналіз функціонування вітчизняної банківської системи засвідчив, що вона у 2009 р. зазнала впливу світової фі-

нансово-економічної кризи і характеризувалася скороченням активної діяльності банків, зменшенням їх ресурсної бази, збільшенням частки проблемних кредитів і збитками. Під час наростання світової кризи українські банки не зуміли самостійно впоратися з проблемами ліквідності у зв'язку з побудовою своїх пасивів з орієнтацією на короткостроковий період і необгрунтоване залучення коштів з міжнародних ринків та надання кредитів в іноземній валюті. А вже у 2010—2012 рр. спостерігався стабільний приплив коштів до банківської системи, зростання ринку банківського кредитування, поліпшення якості кредитного портфеля та скорочення простроченої заборгованості за кредитами, нарощування капіталу банків, зниження рівня збитків і зменшення кількості збиткових банків. За результатами 2010—2012 рр. сукупний обсяг активів українських банків, за вирахуванням сформованих під них резервів, збільшився на 11,1 %, досягши станом на 01.01.2013 р. 1 127,3 млрд грн. Збільшення активів банків відбувалося за рахунок зростання кредитних операцій банків (табл. 1).

Таблиця 1

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ
ЗА 2008-2012 РР.(МЛРД ГРН), НА КІНЕЦЬ РОКУ***

Показники	2008	2009	2010	2011	2012
Загальні активи	973,3	1001,6	1 090,2	1 211,5	1 127,8
Активи	926,1	880,3	942,1	1 054,2	1 127,3
Зобов'язання	806,8	765,1	804,3	898,7	957,4
Власний капітал	119,3	115,2	137,7	155,4	169,8

* Джерело: [2]

Загальний обсяг зобов'язань банків також збільшився відповідно на 11,7 % і на 01.01.2013 р. становив 957,4 млрд грн. Найактивніше банки нарощували зобов'язання в національній валюті. Власний капітал банків теж має тенденцію до збільшення і на 01.01.2013 р. становив 169,8 млрд грн. Водночас на зобов'язання банків припадає лівова частка банківських ресурсів — приблизно 80 % пасивів банків.

Зміни, що відбулися у структурі зобов'язань, мають короткостроковий характер, а ресурси сформовані за рахунок коштів фізичних осіб і коштів, залучених на міжбанківському ринку. Юри-

дичними ж особами кошти в банках розміщуються достатньо пасивно та в основному для забезпечення своєї діяльності. Порівняно з докризовим періодом банки стали також менше залучати коштів на міжбанківському ринку, що пов'язано із зменшенням розміщення коштів нерезидентів.

Що ж до інвестування розвитку економіки України, то внесок банківської системи у фінансування оновлення основного капіталу підприємств є незначним. У 2006—2011 рр. кредити банків та інші позики становили від 14 до 18 % усіх джерел фінансування інвестицій у основні фонди, а у структурі кредитного портфеля банків інвестиційні кредитне перевищували 12,2 % [3]. При цьому темпи зростання інвестиційного кредитування є нижчими, ніж кредитного портфеля загалом.

Водночас конкуренцію банкам у сфері залучення ресурсів можуть скласти інші фінансові посередники, адже з кожним роком усе більше громадян України довіряють свої кошти інститутам спільного інвестування (ІСІ) та недержавним пенсійним фондам (НПФ), діяльність яких є більш прибутковою і характеризується меншими витратами часу на проведення інвестиційних операцій.

Виходячи з іноземного досвіду, перспективним напрямом розвитку ресурсної бази банків є створення банком власної дочірньої компанії з управління активами (КУА). Внаслідок створення власної КУА банки отримають можливість залучати кошти від власної КУА як інвестиції при продажі компанії цінних паперів.

Отже, підвищення ефективності функціонування банків безпосередньо залежить від нарощення їх ресурсної бази, що сприятиме розширенню кредитно-інвестиційного потенціалу усіх сфер національної економіки.

Список літератури

1. Енциклопедія банківської справи України / Ред. кол.: В. С. Стельмах та ін. — К.: Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с.
2. Основні показники діяльності банків України : [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36798
3. Статистичний бюлетень Національного банку України / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/elbul.-htm>.